

Korpusni general Francuske armije **A. MOL**

PLANINSKO RATOVANJE*)

Planina nigde nije apsolutna prepreka i nema planinskog lanca preko koga se ne bi moglo preći. Mala grupa izvežbanih ljudi, opremljenih lakim naoružanjem može da se uvuče u ma koji masiv pronalazeći upotrebljiv prevoj ili greben. Primeri su mnogobrojni.

S druge strane, nema masiva koji bi se u celosti mogao kontrolisati. To bi iziskivalo znatno veliko rasturanje i trošenje snaga. Ni jedno ni drugo ne može doći u obzir. Štaviše, to bi iziskivalo potrebu da se u planini izgrade staze, skloništa, utvrđenja, a to se ne može ostvariti.

Iznenadenje

Dakle, u neprijateljskom rasporedu postoje pogodni prilazi, samo treba tačno utvrditi ko ih i sa čim može koristiti. Zatim, tamo treba iznenadno uputiti delove koji će u neprijateljskoj pozadini ispoljiti snagu svog oružja.

Iznenadenje je osnova manevra u planinama. Terenske teškoće, umnožavajući izgled iznenadenja, omogućavaju jednom veštom napadaču da do kraja iskoristi svaku zgodu. Radi se o tome da se protivnik napadne na mestu gde i u momentu kada on to najmanje očekuje. Iznenadenje će se postići ako se iskoriste teški pravci, mrak, magla, nepovoljne atmosferske prilike. Ono će navesti komandanta da se odrekne svakog formalizma. Ali tako nešto ne može izvoditi bilo koja trupa. Samo dobro izvežbane jedinice u planinama mogu prihvatiti teškoće izvršenja za saveznika.

Kod branioca pariranje iznenadenja se sastoji u brižljivom i svestranom izviđanju i obaveštavanju. On će morati mnogo dalje no u ravnici da šalje svoje obaveštajne i pretstražne organe. Rokovi za upotrebu rezervi, na koje treba računati, s obzirom na teren, zahtevaju da se što je moguće pre otkriju namere neprijatelja. To je glavna uloga izviđačkih odeljenja. Često će se leteće grupe, sastavljene od podoficira i oficira, uvlačiti u neprijateljski raspored da bi utvrdili kojim će pravcima biti usmeren njegov napor. Osmatranje — koje u najvećem broju slučajeva olakšavaju terenske uzvišice — dobija u planinama prvoklasnu važnost. Od izbora osmatračnice, koja će se prethodno zauzeti, i od njenog održavanja u vlasti, može proizići uspeh ili katastrofa.

*) Predavanje koje je autor održao prilikom svoga prošlogodišnjeg boravka u Jugoslaviji. — Prim. red.

Obilazak — okruženje

Zbog terenskih uslova i lakoće koju teren pruža za organizovanje odbranbenih položaja frontalni napad će najčešće biti neizvestan i skup. Položaji koji su uređeni za zatvaranje pristupa u dolinu ili utvrđenja ukopana na padini grebena, u najvećem broju slučajeva odoleće svim frontalnim napadima. Ali ti se položaji mogu snabdevati samo osetljivim osama — pravcima.

Prava slaba tačka odbranbenog položaja u planini nalazi se u njegovim komunikacijama. Ako ove budu presečene položaj će uskoro biti ugušen i podleći zato što će biti lišen svakog snabdevanja i što neće biti moguća ma kakva evakuacija, sem vazдушnim putem, često otežanim.

Klasični oblik ofanzive u planini ovako se ocrta:

Pronalaženje ili stvaranje jedne ili više rupa, zatim, polazeći od te breše, i koristeći punu brzinu, napad na komunikacije da bi se branilac izolovao ili ozbiljno ugrozio. Taj napad će nekiput odvesti vrlo daleko u dubinu neprijateljskog položaja, sve do čvora kroz koji prolaze njegove komunikacije. Zatim će osa napada i sama biti malo pomalo oslobođena kombinacijom dejstava iz pozadine i sa fronta, nagrizajući postepeno ceo položaj i dovodeći na taj način do spajanja sa delovima poslatim u napad na neprijateljske komunikacije. U sovjetskim pravilima o planinskoj vojni ovako se kaže: »Upad u pozadinu neprijatelja i presecanje njegovih komunikacija brzo dovodi neprijatelja u težak položaj i vodi uspehu. Zbog toga je bitni oblik borbe u planini okruženje i obilazak«.

Nema ni govora o potpunoj pripremi braniočeve odbranbene zone, jer bi branilac na taj način bio prinuđen da utroši isuviše veliku količinu svojih sredstava. Pošto je izbegao iznenađenje blagodareći svom sistemu izviđanja i obaveštavanja, on će zaustaviti napadača pomoću manevrovanja svojih rezervi i stavljanja u dejstvo svoga plana vatre

Rezerve, raspoređene u udoljama, sposobne da dejstvuju najvećom brzinom, nasrnuće na neprijatelja u trenutku kada njegova zadahana pešadija bude izbila na svoj cilj u dolini.

Rezerve, zadržane na visovima, spustiće se na mali broj komunikacija napadača i otseći će ga od njegove glavnine.

Najzad, unapred pripremljena gađanja staviće pod vatru pravce kojima se neprijatelj bude kretao. Manevrovanje putanjama omogućiće da se sva vatrena podrška brzo sasredi na ugroženu tačku.

Na ovom polju teško je postići bolje rezultate od onih koje je 1940 godine imala Francuska Alpiska armija. Odbanbena bitka je bila dobivena isključivo kombinacijom raznih artiljeriskih gađanja i radom specijalizovanih izviđačkih odeljenja. Taj plan vatre je bio neprekidno usavršavan čitavih 8 meseci, a pojedine baterije imale su do dve stotine pripremljenih gađanja, koja su mogla otpočeti svakog trenutka. Zbog toga su italijanski gubici bili izvan svake srazmere sa gubicima Alpske

armije — nekoliko hiljada poginulih i ranjenih prema jednoj stotini kod nas, i to nizašta, jer nijedan bunker na našem položaju borbenog osiguranja nije pao.

Iskorišćavanje udolja i visova

Bilo da se radi o frontalnom napadu ili o obuhvatu, biće potrebno da se silom »otvore vrata«. Ma koliki bio zamah obuhvata, retko će se desiti da put bude slobodan i da se samo upadne kroz brešu. Najčešće će biti potrebno da se breša stvori, kad se radi o proboju.

Treba li u tom slučaju napadati visovima ili dolinama?

Napad dolinama će često biti bolje potpomognut vatrom usled lakšeg osmatranja. On od napadača zahteva manje fizičkih napora i raspolaže dobrim komunikacijama. Ali takav napad je izložen vatri i protivnapadima sa visova. U moralnom pogledu, onaj koji nastupa dolinom oseća se neosporno inferiornim prema onome koji ga nadvišava na bokovima. Čak i na manevrima — gde vatra ne ubija — često se jedna trupa oseća nelagodno — naročito ako se to dogodi iznenadno — čim se protivnik pojavi na dominirajućem položaju.

Dejstvo dolinom nije moguće ako mu nije prethodio napad na visove, ili bar ako nije jednovremeno potpomognuto takvim napadom. Ovo dejstvo na bokove dozvoljava da se onemogućí braniočevo flankiranje i da se zbog opasnosti od obilaska izazove pad zaprečnih položaja u dnu dolina.

No, napadi znatnim snagama mogući su grebenima samo ako su široki i bez većih terenskih neravnina. Najčešće će glavnine napadati dolinom a laki delovi otvaraće put visovima. Tako će se težište napada jedne divizije poklapati sa jednom od dolina u kojoj se nalazi drum, a težište napada bataljona protezaće se linijom grebena. Branilac će takođe rado zauzimati nadvišavajuće visove. Položaj će se protezati u obliku slova »V« sa kracima otvorenim prema neprijatelju da bi se time obezbedila flankirna i unakrsna vatra. Vrlo često u jednoj dolini jedna padina brani drugu. Vatreno oružje sa položenom putanjom, koje je namenjeno za flankiranje, nadoknađuje slabu efikasnost vatre sa ubacnom putanjom produženim trajanjem svoga dejstva, jer su ciljevi na glisiji duže izloženi vatri.

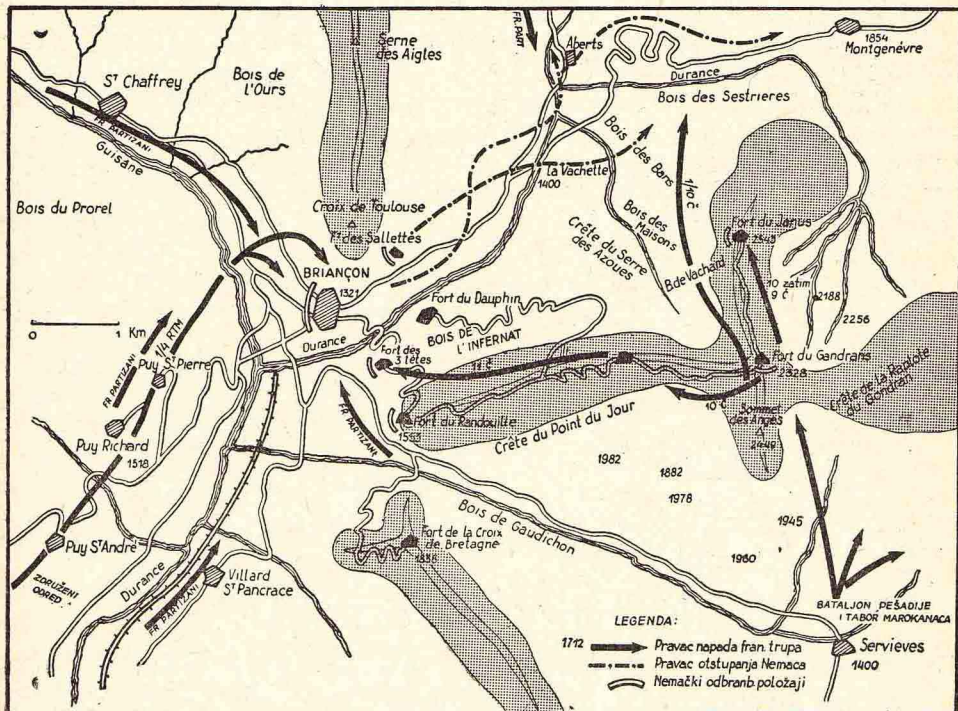
I pored teškoća u snabdevanju, usporenosti operacija i potrebe dužeg vremena za intervenciju rezervi, planinski rat je u suštini rat brzine u kome je najvažnija hitrina izvršenja. Priprema detalja i utanačenje plana manevrovanja pretstavljaju neophodne predradnje.

Konkretni primeri

Nadam se da će dva konkretna primera iz borbi francuskih planinskih trupa u toku rata 1940—1945 potvrditi značaj osnovnih principa koje sam malopre istakao.

Oslobođenje Briançon-a

Prvi primer se odnosi na dejstvo slabije snage, otprilike združenog odreda, na frontu francuskih Alpi za vreme borbi za oslobođenje Briançon-a, septembra 1944 godine.

Skica br. 1

Početak septembra 1944 posle pobedonosnog iskrcavanja Francuza i Amerikanaca na obalama Provance, Nemci su se povukli dolinom reke Rone ka Lionu i evakuisali skoro čitave francuske Alpe, samo su još čvrsto držali visove koji su dominirali dolinama, a naročito sva francuska utvrđenja duž francusko-italijanske granice.

Druga marokanska divizija dobija zadatak da protera neprijatelja preko granice i da u prvom redu zauzme Briançon i Modane.

Na Briançon je napadao jedan združeni odred ojačan jednim taborom Marokanaca i dva bataljona francuskih partizana.

Dok združeni odred, 4 septembra, potpomognut celokupnom svojom artiljerijom prodire dolinom reke Durance direktno ka Briançon-u dotle se jedan manji odred od bataljona pešadije i tabora Marokanaca penje dolinom Guil-a i stiže na prevoj d' Izoard koji neprijatelj nije bio poseo. Odmah se iskorišćuje povoljna prilika. 5 septembra, obezbeđen na svom desnom boku taborom Marokanaca, bataljon prikriveno

nastupa ka prevoju Gondrans i zauzima ga na prepad. Nadirući odmah ka Janus-u lako proteruje malu nemačku posadu, potpuno iznenađenu.

Od ovoga trenutka neprijateljske komunikacije su ugrožene. U podne, komandant bataljona istura jednu četu blizu drumu koji vodi preko Mont Genève, zatvarajući na taj način jedini prolaz kroz koji neprijatelj može da umakne. Neposredno posle toga neprijateljski otpor kod Briançon-a slabi i združeni odred zauzima utvrđenje Château, glavnu otpornu tačku na reci Durance.

Nemci počinju da se povlače i potpadaju pod udarce Gondranskog odreda. Međutim, pošto su Marokanci — iako odlični gorštaci, ali bez specijalizovanih kadrova za planinsku vojnu, koji bi ovde bili potrebni — učinili nekoliko grešaka, to će i dobar deo Nemaca uspeti da izbegne ropstvo, blagodareći mraku.

Ipak su 6 septembra, sva utvrđenja Briançon-a u našim rukama ujutru i možemo da nabrojimo oko stotinu zarobljenika.

Ovo je, verujem, dovoljno ubedljiva potvrda značaja ranije navedenih načela.

Manevrovati da bi se stalo na komunikacije neprijatelja i u isto vreme vršiti napad za njegovo vezivanje.

Branilac mora da štiti svoje bokove i svoju pozadinu, jer se bez toga ni najjači položaj ne može održati.

Najzad, mora se raspolagati trupama i starešinskim kadrom izvežbanim za planinsko ratovanje ako se hoće da se zaista iskoriste mogućnosti koje pruža zemljište.

Garigliano — proboj i eksploatacija

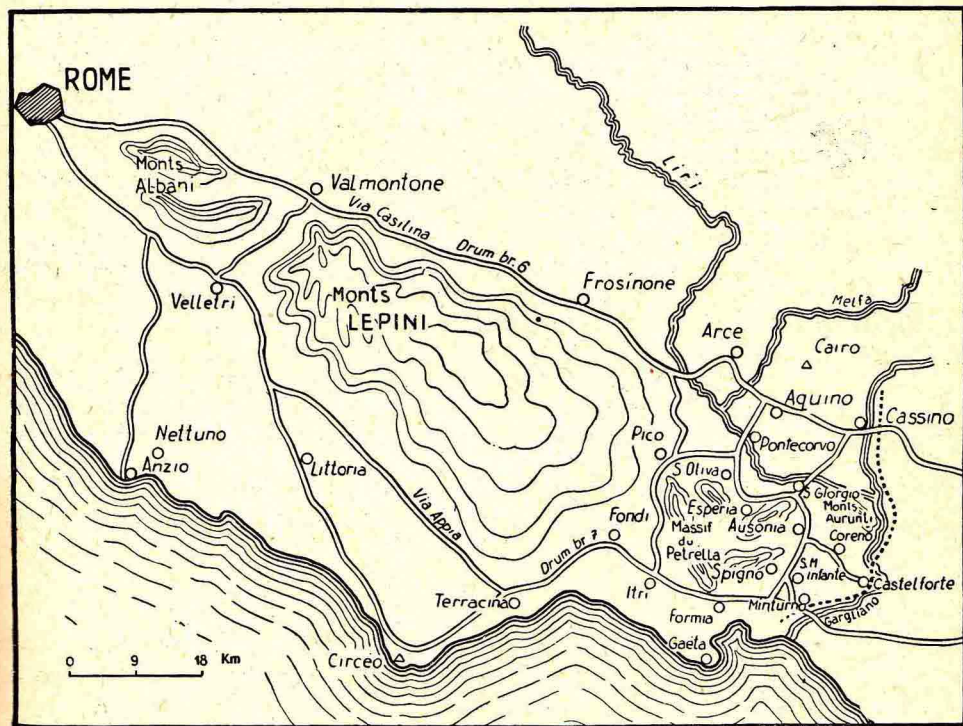
Aprila 1943. Propali su saveznički pokušaji da se dočepaju Rima. Iskrcavanje kod Anzio nije donelo očekivane rezultate. Ono je jedino omogućilo da se obrazuje jedan mali mostobran pod strogom prismotrom neprijatelja. Čak su anglo-američke trupe zamalo odbačene u more.

Na glavnom frontu Cassino (vidi skicu br. 2), ključ drumu broj 6, koji vodi u Rim, odoleo je svim naletima. Zimske operacije se završavaju neospornom defanzivnom pobedom Nemaca. Pariski zidovi su prekriveni plakatima koje pretstavljaju jednož puža, kao simbol savezničkih armija na maršu ka Rimu.

Posle ovog novog neuspeha, general Aleksander reorganizuje svoje jedinice i menja svoj raspored. Petá armija, obuhvatajući Amerikance i Francuze, proteže se od Sredozemnog Mora do Liri-a, a Osmá armija, obuhvatajući Engleze i Poljake, od reke Liri do Jadrana. Ojačan novim divizijama, general Aleksander namerava da ponovo preduzme ofanzivu: Rim ostaje njegov krajnji cilj — vojni, geografski i politički.

Dva puta vode u Rim: — na jugu, na drumu broj 7 (Via Appia) postoje dva tesnaca između mora i planine, kod Formia i kod Terracina. Ova dva tesnaca se mogu lako braniti i porušiti. Štaviše, severno od Terracina, Via Appia prolazi kroz Pontinske Močvari i Nemci su objavili da su odlučili da dignu u vazduh brane i da poplave tu oblast.

Na severu, drum broj 6 (Via Casilina) prolazi dolinom Liri blizu Sacco. Ulazna vrata Cassino su još uvek u nemačkim rukama. Ali Saveznici su ubeđeni da će tvrđava pasti i da će njihovim oklopnim jedinicama biti otvoren put kroz dolinu Liri ka Rimu.

Skica br. 2

Između ova dva drumova, od Garigliano do vrata Rima, proteže se jedan planinski sistem: visovi Aurunci, Ausoni i Lepini. Nekoliko planinskih puteva se probija od transverzale Itri—Pico do Rima. Ali visovi Aurunci, naročito masivi Fammera, Chiavica, Petrella i Revole, od Garigliano pa sve do drumova Itri—Pico, to jest na više od 30 km, su potpuno besputni. Jedino, paralelno sa Garigliano, jedan planinski drum prolazi preko prevoja Bastia, između visa Majo i Fammera, da bi izbio na San Giorgio, na reci Liri, i na Pontecorvo kroz tesnac Esperia.

Oslanjajući se na konstataciju da su visovi Aurunci neprohodni i da nije moguće nikakvo nastupanje kroz uski primorski pojas kojim prolazi drum broj 7 planom generala Aleksandera predviđeno je težište na severu na otketu 8 armije. Cassino još uvek pretstavlja ključ problema. Na jugu će 5 armija podupreti ovu glavnu akciju dokopavajući se visa Majo, a zatim maršujući na Pico preko San Giorgio i Esperia.

Neprijatelj ne sumnja u to da će glavni pravac buduće ofanzive biti upravljen dolinom reke Liri. Pošto očekuje saveznički napad kao u januaru i februaru, on je tu sasredio svoje snage i odbranbene organizacije:

— Gustavovu liniju naslonjenu na vis Cassino i vis Majo i Hitlerovu liniju koja zaprečava dolinu reke Liri od visa Cairo do severnih padina Revole preko Aquino i Pontecorvo.

Ovu organizaciju upotpunjuju dva kosa položaja — linija Dora i Narandžasta linija. Prva zaprečava drum Ausonia — San Giorgio, a druga drum Minturno — Ausonia.

Na taj način, izgleda da je proučavanje zemljišta dovelo oba protivnika do istovetnih zaključaka: glavni pravac napada biće dolina reke Liri.

Armiski general Juin (Žuen), komandant Francuskog ekspedicionog korpusa u Italiji, iznosi tada svoj plan u jednom memoaru upućenom generalu Klarku, komandantu 5 armije. Plan predviđa da se sa juga izvrši široki obuhvat nemačkih odbranbenih linija u dolini reke Liri, da bi se brzo stiglo na rokadu Arce — Pico — Fondi.

Posle proboja fronta na otseku Majo i namesto sporog i teškog frontalnog nadiranja ka masivu Esperia, on predlaže iznenadno uvlačenje između visova Petrella a zatim da se od ovog masiva razviju obilazna dejstva kako bi se istovremeno oborili otpori na drumu broj 7 i na drumu Esperia — Pico.

»Manevar Francuskog ekspediciskog korpusa (vidi skicu br. 3) sastoji se:

U prvoj fazi:

Zauzeti visove Faito, Giro Fano, Fenci, Majo i vrh Agrifoglio — cilj proboja, a zatim brzo eksploatisati proboj u pravcu severozapada na osi: vrh Castellone i vrh Cantalupo.

U drugoj fazi:

Nadirati u pravcu Ausonia i Petrella. Cilj 0.1 (0 jedan) Armiskog korpusa: San Ambrogio, Cantalupo, visovi Calvo, Ausonia, Fammera i Chiavica.

U trećoj fazi:

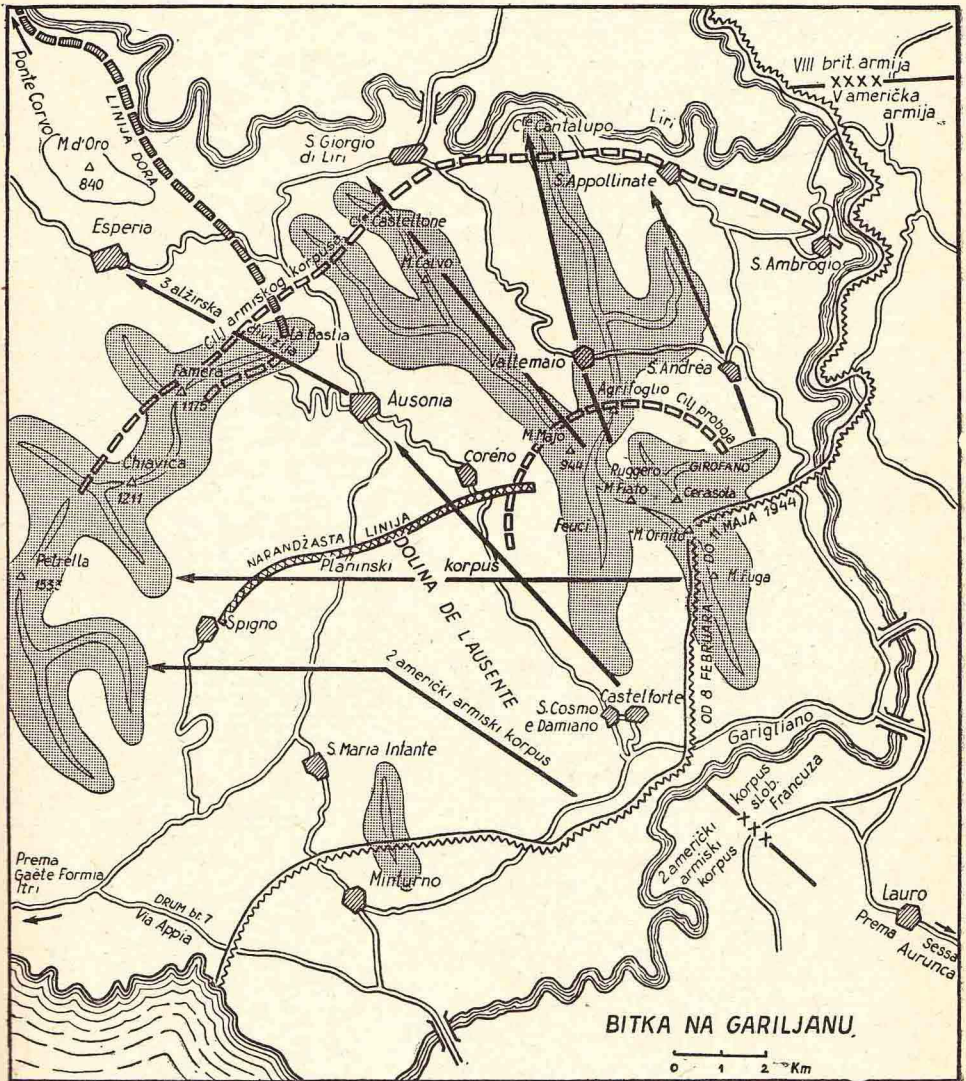
Odvesti Planinski korpus severno od Petrella do visa Revola u pravcu puta Itri — Pico, dok će 3 alžirska divizija nadirati pravcem Ausonia, Esperia, San Oliva. Cilj 0.2.

U četvrtoj fazi:

Što pre stići do rokadnog puta Itri — Pico obuhvatajući s juga Hitlerovu liniju, Pontecorvo, San Oliva. Cilj 0.3.

Uspeh manevra Francuskog ekspedicionog korpusa uglavnom zavisi od faktora brzine: kada bude izvršen proboj prvog neprijateljskog

položaja biće potrebno da se brzo i snažno stigne do mesta gde neprijatelj misli da se suprotstavi, i da se potuče pre no što bi imao vremena da pregrupiše svoja sredstva i da se učvrsti.

Skica br. 3

Ritam manevra biće prilagođen okolnostima, tako da će svako morati da pokaže žestinu, razumevanje i gipkost.

Plan generala Žuena je konačno usvojen: generalu Klarku se dopada njegova smelost. A 11 maja u 23.00 otpočinje bitka na celom frontu.

Neću govoriti o pojedinostima te bitke koja je počela posle samo nekoliko minuta izvanredno jake artiljerijske pripreme. Biće dovoljno da kažem da je neprijatelj, mada iznenađen, suprotstavio žilav otpor. Tada sam imao čast da komandujem 8 pukom marokanskih strelaca, koji su vršili napad na liniju najviših grebena.

Posle jedne divljačke noćne borbe usred minskih polja, moj puk je ujutru stigao na svoj prvi cilj, na Faito. To je bio jedini stvarni dobitak na celom frontu Francuskog ekspedicionog korpusa, pošto su se svi ostali pukovi uz velike gubitke morali povući na polazne položaje.

Pošto je ostao istaknut unapred, puk je izdržao 4 do 5 protivnapada u toku dana, ali se dobro držao i pored velikih žrtava, među kojima 7 ubijenih oficira, od kojih jedan komandant bataljona i 2 lekara, i 12 ranjenih oficira, od kojih 2 komandanta bataljona; puk je ukupno izgubio blizu 500 ljudi.

General Žuen se nije zbulio:

Ispitivanjem mnogobrojnih zarobljenika došli smo do zaključka da je neprijatelj jako istrošen, a pošto smo bili jako razvučeni po dubini Žuen je naredio da se napad ponovi sutradan sa isto tako jakom artiljeriskom podrškom kao prvog dana. Ovaj drugi napad je svuda uspeo gotovo bez borbe.

Pošto je izvršen proboj položaja general Žuen je izdao naređenje da se nadire svom brzinom shodno uputstvima iznetim u njegovom memoaru. Tada Francuski planinski korpus preduzima manevar Petrella — Pico. Cilj tog manevra, kao što smo videli, bio je da se izvrši duboka eksploatacija proboja preko masiva Aurunci, za koji se mislilo da će biti slabo branjen, ako se do njega dospe na vreme, da bi se presekao rokadni put Itri — Pico, a zatim da se skretanjem ka severu zauzme Pico, kako bi se presekle neprijateljske komunikacije na desnoj obali reke Liri. U drugom redu, ovaj manevar je u toku ovog napredovanja trebao da ugrozi pozadinu Esperia da bi se 3 alžirskoj diviziji olakšalo zauzimanje ovog tesnaca (skica br. 4.)

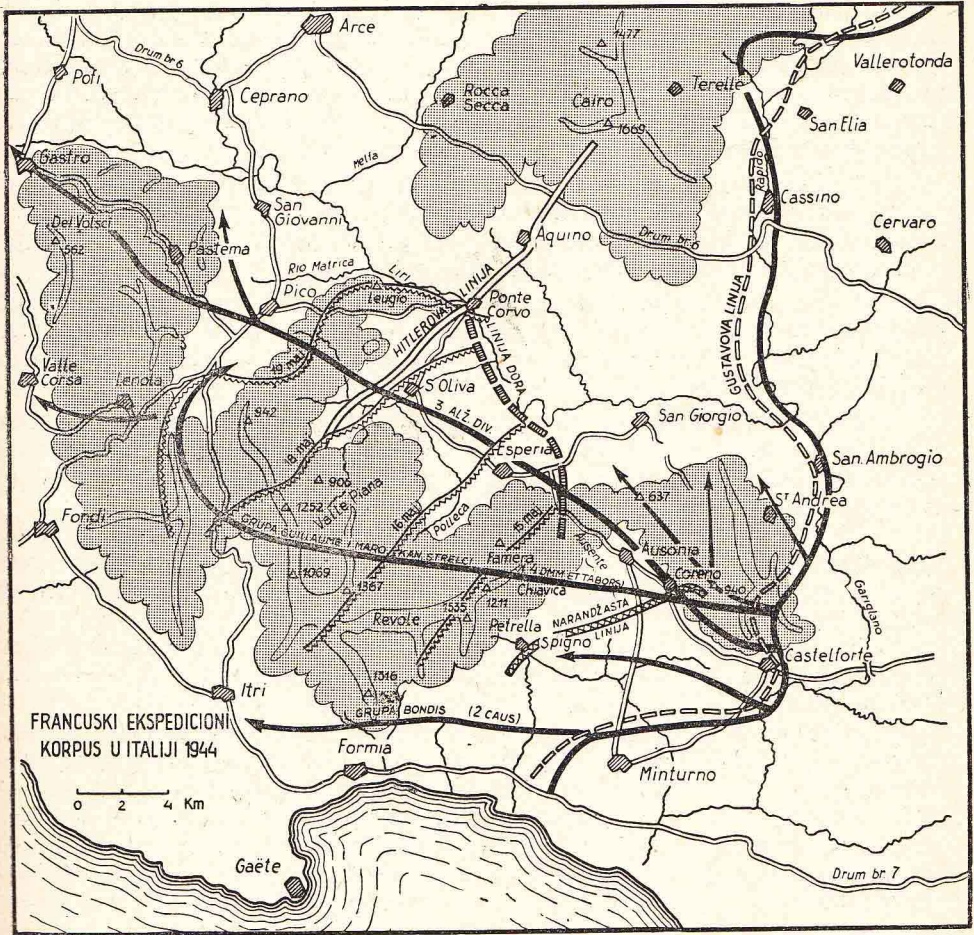
Do 13 maja nemačka komanda još nije shvatila situaciju koja je nastala usled proboja i želi da se učvrsti u predelu Ausonia. Ona u tom cilju povlači planinski bataljon sa Petrella.

U prvim jutarnjim časovima 15 maja, pošto je uoči toga dana očistio dolinu Ausente, Planinski korpus zahvata ogranke Fammera i Petrella, uništavajući ili zarobljavajući neprijateljske delove koji su pokušavali da se tu održe.

16 maja, grupe Bondis i Guillaume dostižu jedna do Revole, a druga na visove koji dominiraju na Esperia, i to pre no što su poslednji delovi ovih grupa bili prodrli u planinu, zbog frontalnog pritiska 3 alžirske divizije i bojazni od okruženja, koje osećaju već dva dana, Nemci evakuišu Esperia.

Istoga dana, oko 15 časova marokanski strelci iz grupe Guillaume, izbijajući sa Revole, otkrivaju pred sobom u udoljini Valle Piana dva nemačka bataljona u momentu kad su silazili sa kamiona i mirno marširali u koloni po 3 s puškom o desnom ramenu. U 18 časova ova dva bataljona su bila likvidirana vatrom strelaca i brdske artiljerije.

Manevar za Pico može otpočeti. Prilazeći pravcima, na kojima je neprijatelj angažovao oklopne odrede, Planinski korpus nailazi na ozbiljne teškoće. Presecanje puta Itri — Pico, koje je izvršeno već 18 uveče, nije se moglo proširiti ka severu. Planinske jedinice nemaju dovoljno snaga da se bore protiv neprijateljskih sredstava u dolini. Srećom, put

Skica br. 4

za Itri je otvoren 19. te je Planinski korpus tada ojačan jednim oklopnim pukom koji mu omogućava da očisti put Itri — Pico i da završi svoj manevar.

Tako je, dakle, iznenađenje igralo ulogu do kraja, kako u probouju, tako i eksploataciji. Neprijatelj nije verovao da se može nešto učiniti u dubini planinskog sektora Aurunci. Iznenađene su i manje jedinice,

naprimer, dva bataljona u dolini Piana nisu pomišljala da možemo preći preko grebena; oni su, sem toga manevrisali u jednoj udoljini, ne osiguravajući se pogledom na grebene.

Posebne pouke

Proučavanje ova dva konkretna slučaja potvrđuje osveštanost velikih principa planinskog ratovanja: iznenađenje, obilazak i dejstvo preko visova. Sada ćemo iz nekoliko primera izvući posebne pouke za svaki rod vojske. Tome ćemo dodati — ako hoćete — pouku iz izvršenih eksperimenata u Alpima posle pobede Francuske armije 1945 godine, naročito u pogledu podrške vazдушnim prenošenjem trupa.

1) *Pešadija* snosi u planini, više no u ravnici, najveći deo umora i borbenih patnji. Mogućnosti intervencije drugih rodova vojske su, uopšte uzev, u direktnoj zavisnosti od putne mreže. Tako je pešadija, u izvesnim prilikama, ostavljena sama sebi.

Ovde vam prikazujem skicu Abruzzes samo zato da biste imali pretstavu terena na kome je manevrisala 2 planinska divizija u toku zimskog rata u Italiji. Moj puk je imao zadatak da zauzme jedan za drugim Mainarde i Costa San Pietro.

Naš prvi pokušaj za zauzimanje Mainarde završio se neuspehom: jedan jedini bataljon, zadihan usled 600 metara visinske razlike, bio je odbačen jednim protivnapadom pre no što je mogao da se dohvati grebena.

Tri dana kasnije, napad su obnovila dva bataljona, koji su bukvalno preplavili braniocce. To je bio dokaz da na jednom haotičnom terenu, gde je jedino efikasna ručna bomba, ništa ne može da nadoknadi broju inferiornost.

Penjanje na Costa San Pietro bilo je još teže, a napadni front mnogo uži. Napad je trebao da izvrši samo jedan bataljon opterećen samo municijom, ali je morao biti smenjen u toku sledeće noći. Ustvari, bataljon je posle jednog napada rano u zoru mogao da zauzme položaj gotovo bez gubitaka, ali je u toku dana morao da izdrži tri snažna protivnapada, koji su bili jedva slomljeni i to zahvaljujući naročito sjajnoj podršci artiljerije, jer je pešadiska municija bila takoreći sva utrošena posle drugog protivnapada. Da biste imali jasnu pretstavu o ozbiljnosti borbe, mogu vam reći da su tu toga dana poginula tri artiljeriska oficira-osmatrača.

Jedan sveži bataljon izvršio je smenu kao što je bilo predviđeno; taj bataljon je već sutradan, srećom dobro snabdeven, izdržao tri protivnapada i za svoj spas imao je da zahvali samo preciznosti artiljeriske zaprečne vatre koju su u izvesnim momentima otvarala tri diviziona 105 mm.

Najzad, navešću vam još jedan primer uspeha u napadu koji je postignut zahvaljujući smanjenju opterećenja napadne trupe, koja je trebalo da bude smenjena svezom trupom čim padne mrak.

1945 godine, na Alpiskoj granici, neprijatelj, potisnut na graničnu liniju, drži još izvestan broj francuskih utvrđenja, i, u skladu sa opera-

cijama u Italiji, mi nastojimo da dođemo u dodir sa njim i da ga potisnemo.

5 aprila je lovački bataljon dobio zadatak da zauzme tri tačke koje dominiraju dolinom Arc u okolini Mont Cenis, Mont Froid, vrh Bellecombe i prevoj Mali Mont Cenis. Ovde ću kazati samo nekoliko reči o napadu na Mont Froid, naročito o napadu koji je izvodila jedna četa i koji je interesantan zbog razlike u visini (1.600 metara) između polaznog položaja i cilja. Tim brđanima (to su bili pravi planinci — oficiri i ljudstvo) bila je potrebna cela noć da dođu na jurišno otstojanje, a zatim idući dan i noć da savladaju svoje protivnike. Njih je tek druge noći smenila jedna odmorna četa. Kasnije ću vam izložiti specijalne mere, koje su se morale preduzeti za osiguranje snabdevanja ove jurišne čete, jer je sneg pokrivaio planinu sve do na visini od 1.800 m.

Zbog neprekidnih napora kojima je izložena pešadija se brzo troši u planini. Ovo trošenje iziskuje česte smene. Čak i ako nije izložena vatri, ona će biti iznurena posle 48 časova, a najkasnije posle tri dana mora biti zamenjena. Ako jedan bataljon treba da istraje on ne sme nikako angažovati više od jedne čete, da bi mu druge dve služile za snabdevanje i smenu.

Tako, ma kakva bila podela borbenog poretka, ne može se nikako zamisliti vođenje ofanzivnih operacija, a da se unapred ne obezbedi velika lokalna brojna nadmoćnost nad braniocem. Da bi se istrajalo, potrebno je predvideti raspored po dubini i raspolagati brojnim rezervama.

Usvajanje četvorne formacije — dodavanje svim komandnim instancijama četvrtе jedinice — svakako bi doprinelo da se povećaju vremenske mogućnosti pešadije. Bataljon sa četiri boračke čete moći će da preduzme neku akciju većeg obima, pošto su snabdevanje i smena čelnog ešelona bolje osigurani. Francuska armija će, bez sumnje, uskoro usvojiti tu četvornu formaciju, bar ukoliko se tiče pešadiskih jedinica.

2) *Vazdušnodesantne trupe*. Ove trupe su u stanju da pod najboljim okolnostima izvrše okruženje neprijateljskog položaja. Pravi vertikalni obilazak može se brzo izvesti vazdušnim transportovanjem jedinica i spuštanjem padobranaca i u onim zonama koje su teško pristupačne suvozemnim putevima. Pa ipak treba naći zone za spuštanje, bliske cilju koji treba zauzeti, kako bi se sačuvalo maksimum efekta iznenađenja, što predstavlja najdelikatniji problem. Isto tako će se padobranske jedinice moći spuštati ispred glavnine. One će imati zadatak da zauzmu neku tačku preko koje se mora preći, neki prevoj, neku osmatračnicu, i na taj način olakšavati napredovanje glavnine. Mali odredi sabotera koji su spuštени u pozadinu dejstvovaće na komunikacije. Zakrčenje saobraćaja može dovesti do potpunog ugušenja jednog zemljišnog odeljka. Pošto će imati da dejstvuju na teškom zemljištu, ove jedinice treba da budu sastavljene od snažnih brđana, jer će one imati da dejstvuju na teškom terenu. Bolje je pretvoriti jednog planinca u padobranca, nego padobranca u planinca ili u skijaša; to je, uostalom, mnogo lakše i brže.

U proleće 1947 i 1948 Francuska armija je izvršila jedan eksperiment u Austriskim Alpima. Jedno izvidničko odeljenje je bilo spušteno iznad glečerskog prevoja Otztal, kao prethodnica glavnine jednog

bataljona. Ono je omogućilo bataljonu da u sumrak dođe do jednog mesta kojim se obavezno moralo preći i koje on sam ne bi mogao osvojiti bez uvećanog zamora i bez velikog gubitka vremena. Dejstvo je izvedeno na više od 3.000 metara visine, na nepripremljenoj zoni na spuštanje, na glečeru Gepatsch Ferner i potpuno je uspelo.

Korišćenje planinskih jezera kao zona za spuštanje lakih, naročito izvežbanih odreda bilo je takođe proučavano. Vodena površina, bez prepreka, vidi se iz aviona, čak i noću, te prema tome nije potrebna neka prihvatna ekipa na zemlji.

3) *Oklopne jedinice*. Zasada oklopne jedinice još nemaju ono mesto koje bi trebalo da zauzimaju u planinskim operacijama. Doktrina još nije definitivno obrađena usled nedostatka podobnog materijala s jedne, i nedovoljnog iskustva, s druge strane. Tenkovi se ne mogu masovno upotrebljavati u planini, jer su neprohodne zone za vozila veoma prostrane. Teško oruđe, čudovište od 50 tona, usled svoje težine i svoje zapremine, kao i usled težine svoje opreme, neće nikada imati prilike da se angažuje u planini. Britanski »Centurioni« koji su pošli u avanturu u Koreji, mogli su se izvući iz planinskih zona samo po cenu najvećih napora; bilo je potrebno da se pomoću eksploziva ruše zidovi da bi se njihova masa mogla zaokrenuti; svi mostovi su se morali pojačavati.

Nasuprot tome, laki tenkovi izgleda mogu da budu veoma korisni. Zahvaljujući svojoj sposobnosti za prelaženje prepreka i za kretanje po dosta strmim padinama, zatim svojoj maloj zapremini i svojim malim potrebama, oni mogu prodrati i u one zone koje su dosada smatrane kao nepristupačne. Sada se vrše eksperimenti sa jednim lakim francuskim tenkom.

Jedinice lakih tenkova koje dejstvuju u tesnoj vezi sa pešadijom i inžinjerijom, kad se racionalno upotrebe mogu postići taktičko iznenađenje koje vodi uspehu. Vatrena moć tenka iz udolja takođe može pružiti efikasnu podršku pešadiskim jedinicama koje napreduju padinom. Tako se borbeni poredak za napad može zamisliti kao slovo »V«, sa kracima okrenutim ka neprijatelju, koje obrazuje pešadija po visovima i vrhom pozadi u dolini, čiju osnovu predstavljaju laki tenkovi.

Artiljerija ostaje u planinama glavni rod vojske za snažne akcije. Opštim usvajanjem haubica sa krivom putanjom praktično je rešen problem artiljeriskog naoružanja za većinu planinskih masiva. Američko oruđe od 105, a još više novo francusko 105, dovoljnog dometa i sposobno za vertikalno gađanje sa raznim punjenjima — čime se otklanjaju svi mrtvi uglovi — učinili su da je data prednost artiljeriji na točkovima.

Međutim, biće prilika, naročito pri eksploataciji bitke, kada će artiljerija na točkovima ostati izvan dometa, sve dok se putevi ne oprave. Tada će se morati pribeci brdskoj artiljeriji, koja je sposobna da prati pešadiju u stopu, ali koja raspolaže sa malo municije, koju je teško popuniti.

Bacač 120 mm ili američki »4-2« pokazao se u Koreji kao odlično oruđe. Veoma lako rukovanje njime, mala težina municije i elastičnost putanje obilato nadoknađuju njegov slab dolet. On omogućava

veoma blisko potpomaganje pešadije, a njegova efikasnost na slabo ukopane ciljeve može se uporediti sa zrnom 155 mm.

U svakom slučaju, kakav god bio materijal, artiljerijske jedinice moraju biti obilno snabdevene odeljenjima za vezu i osmatranje. Ova moraju biti u stanju da prate svuda i najmanje pešadijske jedinice, te, prema tome, imaju biti sastavljena od odličnih planinaca. Starešine i ljudstvo moraju biti u stanju da se neki put sa svojom opremom za osmatranje i vezu akrobatski uspužu na osmatračnice ili čak da prodru duboko u unutrašnjost neprijateljskog rasporeda. Francuske jedinice brdske artiljerije imaju u tom cilju odeljenja za osmatranje u visokim planinama.

Podrška iz vazduha. Uslovi reljefa zemljišta i klime u planini mogu da dovedu u pitanje neposredno potpomaganje iz vazduha. Međutim, avijacija može da bude jedina u stanju da pruži neophodnu vatrenu podršku pešadiji kad ovu njena artiljerija nije u stanju da prati. To je naročito slučaj na visovima koje vatra iz doline ne može da dostigne. Iz iskustava stečenih u toku manevara u julu 1951 u Alpima, uvidelo se da brzi mlazni avioni mogu da se spuste i da efikasno tuku visoke tačke na terenu. Njihova akcija je utoliko opasnija što su zakloni retki, i što se malobrojna sredstva za PAO mogu teško iznositi na tako visoke položaje.

Određivanje mesta ciljeva je često teško: ljudi se gube među stinama. Dakle, traženje intervencije treba da bude dobro proučeno i da navođenje pri izvršenju zadatka bude besprekorno. Istaknuta odeljenja za navođenje aviona, isto kao i odeljenja za vezu i osmatranje artiljerije, treba da imaju svoja posebna tehnička sredstva i da budu naviknuta na planinu.

Završavanje prototipa lakog oklopnog aviona POTEZ 75 može da dovede do prave revolucije podrške iz vazduha na planinskom zemljištu. Reljef stvarno pruža lakom avionu efikasnu zaštitu od lovaca, a izvanredna lakoća rukovanja Potezom 75 omogućava mu da se uvuče u ma koju dolinu i da se igra sa PAO.

Sredstva za vezu. Usled teških komunikacija, sredstva za vezu dobijaju u planini pojačani značaj. Ona moraju da nadoknade nedostatak ličnog dodira između udaljenih starešina i da obezbede vezu u jednom veoma decentralisanom okviru.

Radio pretstavlja glavno sredstvo veze. Ali reljef stvara prepreke koje se mogu savladati samo primenom talasa koji se odbijaju iz atmosfere ili postavljanjem releja na upadljive tačke. S druge strane otstojanja su mnogo veća zbog povećanja frontova i dubina. Zbog toga su komande prinuđene da jednu jedinicu snabdu aparatom predviđenim za sledeću višu jedinicu, sa svim onim što to povlači u pogledu transportovanja i potrebnog ljudstva.

Žica se sporo postavlja, ali je njena upotreba često najsigurnija. Za njeno postavljanje može se pribeci najneverovatnijim sredstvima: u Koreji, marinci su uspjeli da pomoću helikoptera postave 13 kilometara linije za 2 časa. Ovaj eksperimenat je sa punim uspehom ponovljen u Alpima prošle zime.

Jedan laki sprovodnik struje je u proučavanju. On treba da osigura i omogući visokim komandama potreban kapacitet rada i da u znatnoj meri otkloni ogromne teškoće koje se pojavljuju pri upotrebi žice.

Planinskim jedinicama za vezu nije dovoljan onaj materijal i ljudstvo koje se normalno dodeljuje u ravnici jedinicama za vezu. Potrebno je predvideti dodatak u ljudstvu i materijalu. Ubacivanje neophodnih releja i povećani zahtevi za postavljanje i opravku linija to neminovno nalazu.

Laki avion sposoban da iskoristi vrlo kratke staze za spuštanje, a još bolje helikopter, omogućili su da se poboljšaju veze između komandanata. Česti kontakti pružaju komandantu tačnu sliku manevra i dopuštaju mu da češće sazove svoje potčinjene. I zaista, tamo gde su kilometri i kilometri razrivenih puteva ili strmih putanja bili potrebni da se povežu dva komandna mesta, helikopter će bez ikakvog zamaranja svog putnika obaviti veze neuporedivo brže i sigurnije. Izgleda da će biti potrebno da se svakoj velikoj jedinici planinskih trupa prida po jedno odeljenje helikoptera za vezu i prenos ranjenika.

Transportna služba i komunikacija

1) *Vozarske jedinice.* Sposobnost automobilskog transporta opada zbog nagiba puteva i nerazvijene putne mreže. Reljef traži od motora veću izdržljivost i snagu nego obično. Vozila moraju da imaju više uređaja za pojačavanje i da udovolje imperativnim normama zapremine. Džip se pokazao kao tipično sredstvo za motorizovani transport u planini, ali je njegov korisni tovar slab. Motor postaje neupotrebljiv čim se dođe do staza, tako da je rat u planinama nemoguć bez mazge. Međutim, to ne znači da se sve jedinice jedne divizije moraju jednolično popuniti mazgama, jer bi se došlo do nedopustive cifre od 7 do 8.000 grla. Potrebno je ustrojiti jedan pravi »manevar mazgama«, dodeljujući prvenstveno nekoj jedinici izvestan broj tovarnih četa prema važnosti zadatka koji je dobila. Često se još uvek nameće potreba za nošenjem na ljudskim leđima. To je bio, naprimer, slučaj prilikom napada na Mont Froid o kojem sam vam maločas govorio. Uslovi zemljišta i snežni pokrivač onemogućavali su upotrebu mazgi. Dve čete jednog bataljona morale su se upotrebiti isključivo za snabdevanje čelne čete.

Inžinjerija. Malobrojnost komunikacija, njihova zavisnost od godišnjeg doba, efikasnost rušenja i zaprečavanja u slučajevima kada se ona ne mogu obići, daju inžinjeriji u planini prvenstvenu važnost. Iako su moderne mašine, buldožeri, ravnjače itd. povećale kapacitet rada inžinjerije, ipak je ojačavanje jedinica pomoćnom radnom snagom ili pionirima potrebno u mnogo slučajeva. Osim toga, uspostavljanje komunikacija vrlo često spada u mostovnu tehniku tako da starešine i vojnici moraju biti naročito izvežbani da upotrebljavaju sečeno drvo umesto prefabrikovanog materijala koji često ne odgovara potrebi.

Laka ratna žičana železnica omogućava brzi transport ljudstva i raznog materijala duž strmih i neupotrebljivih padina. Ona zimi često pretstavlja jedinu mogućnost za snabdevanje visokih položaja da bi se održali. Žičana železnica nalazi svoju punu primenu za vreme stabili-

zacije i daje odličan učinak blagodareći stalnosti njenog korišćenja. Naša »ultra-brza« žičana železnica ima prenosni kapacitet od tonu i po na čas na visinskoj razlici od 500 metara. Jedan vod inžinjeraca ojačan običnom radnom snagom može je podići na 24 časa efektivnog rada. Prilikom vazdušne katastrofe kod OBIOU u Centralnim Francuskim Alpima 1951. godine postigla bi se veća ekonomija u ljudima i veća brzina da je instalirana laka ratna žičana železnica za evakuaciju 58 žrtava. Jedinice žičnih železnica igraće važnu ulogu na polju transporta i evakuacije u planini: »Bez žičnih železnica, rat u visokim planinama bio bi prosto nemoguć«, izjavljivao je nemački general, komandant 2 alpske divizije na Kavkazu.

Podrška vazdušnim transportom i snabdevanje suvozemne vojske vazdušnim putem stalno su se razvijali u planinskoj vojni. Ali avijacija u tome nailazi na teškoće i izlaže se riziku. Avion treba da ulazi između padina doline, da leti pored samih strana, da se prebacuje preko vrhova, a to su manevri utoliko delikatniji ukoliko je avion teži i brži. Međutim, u ispresecanim oblastima sa retkim komunikacijama, vazdušni transporti nude takve mogućnosti akcije sa tako smelim postignućima koja su bila nepojmljiva pre nekoliko godina. Može se čak reći da je transportovanje vazdušnim putem katkad jedino moguće. Tako je u aprilu 1945. nekoliko planinskih četa uspelo da se popnu na Monts Capelet u masivu Mercantour, u Primorskim Alpima. One su imale zadatak da sa severa zaštite glavno dejstvo Francuske slobodne divizije u masivu Authion. Otsečene od svojih baza velikim snegom zbog koga su staze bile neupotrebljive za mazge, a teško upotrebljive za pešake, ove čete su bile snabdevane tri dana hranom, municijom, ćebadima i toplom odećom spuštanjem pomoću padobrana na više od 2.500 metara visine u jednoj zoni naročito nepodesnoj za spuštanje aviona. Upotreba padobrana sa usporenim otvaranjem sada omogućava da se smanji rasturanje jer pilot nišani na usku zonu spuštanja kao kad bi želeo da je pogodi bombom. Na taj način on ne mora da se spušta, jer se padobrani otvaraju tek na 200 ili 300 metara od zemlje te se paketi tako manje rasturaju usled vetra.

Laki avion snabdeven skijama zimi — u stanju je da iskoristi veoma male staze za spuštanje na svima visinama. Njihov nagib može da bude do 25 stepeni, a za spuštanje je potrebno 3 do 20 metara.

Helikopter ima vrlo primamljive osobine. Njegovi rezultati počinju da izlaze iz oblasti čistog eksperimentisanja. Marinci su već u Koreji 1951. godine upotrebili jedno odeljenje od 12 helikoptera da bi Južnokorejcima izvršili smenu jedne od svojih četa od 247 ljudi. Ova četa držala je jedan vis u Centralnoj Koreji; bio je potreban ceo jedan dan da se izvrši smena po kozjoj stazi. Za 4 časa sa 72 leta helikopteri su preneli 247 ljudi i 8 tona materijala.

U oblasti lakog transporta i sanitetskih evakuacija helikopter je na putu da zauzme glavnu ulogu. Tu skoro, u oblasti Chamonix, jedan helikopter »Bell« francuskog vazduhoplovstva uspeo je da se spušta bez ikakve teškoće na više od 3.000 metara visine na uske zaravni, pa čak i da prenese u dolinu jednog ranjenika. Dakle, bilo je dovoljno 10 minuta

umesto 4 časa koja su potrebna za prenos na mazgi. Koliko je muke takođe ušteđeno ranjeniku!

Pre nekoliko nedelja jedan američki helikopter tukao je rekord jer je dostigao plafon više od 7.000 m visine. Ovim tehničkim napretkom otvorene su široke perspektive i helikopter će bez sumnje igrati prvenstvenu ulogu pri operacijama na planinskom zemljištu.

Organizacija jedinica

Očigledno je da planinska trupa mora da bude naročito pripremljena za svoje zadatke. Slično treba da bude i sa velikom jedinicom, čiji kapacitet dejstva u planini takođe zavisi od prilagođenosti opreme i organizacije.

Ali, vojska sada raspolaže samo malim brojem pešadiskih divizija, a obrazovanje specijalnih planinskih jedinica koje nisu prilagođene za borbu u ravnici moglo je izgledati luksuz. Oprobana je jedna kompromisna formula, formula o »specijalnoj planinskoj opremi«. Planinska divizija raspolaže istim sredstvima kao i standardna divizija. Ona osim toga ima u rezervi potrebna specijalna ili dopunska sredstva koja joj omogućavaju da ispuni svoj zadatak u planini.

Ova sredstva — izviđački vodovi, mazge, žičani železničari — kad nisu u upotrebi nalaze se grupisani u opštoj rezervi. Ovakvo rešenje kao i svaki kompromis predstavlja nužno zlo koje, protivno svakom očekivanju, može da dovede do rasipanja sredstava.

ZAKLJUČAK

Planina traži od svih rodova vojske potrebnu izdržljivost i čvrstinu i da budu zadovoljni sa malim, više nego obično. Surovi klimatski uslovi zahtevaju što savršeniju opremu dok teškoće transportovanja nameću neophodnu potrebu za smanjenje težine opreme. Sva sredstva koja se upotrebljavaju u planinskog ratu, bilo da se radi o prostru pešaku, o opremi, o naoružanju ili materijalu, moraju biti rezultat jednog celishodnog kompromisa između fizičke snage i težine. Od svih rodova vojske, planina zahteva posebnu specijalizaciju, kao prvi uslov za postizanje uspeha.

Ispresecani karakter zemljišta, njegove velike visinske razlike, siromaštvo u lokalnim sredstvima i u komunikacijama, sprečavaju osvajanja planine moćnim sredstvima jedne mehanizovane moderne vojske. Motor će izdati i postati neupotrebljiv; dejstvo oružja masovnog rušenja ograničeno je zemljištem; nepogodnost velikog područja za manevrovanje prati brzo zasićavanje terena: tu nema mesta borbi mase. Planina je pozornica za izbor smelih i snažnih boraca i malih odreda predvođenih odvažnošću i odlučnošću.

Prinuđen najčešće da računa samo na sebe, čovek vidi kako se pojavljuje uspeh blagodareći njegovoj energiji, njegovoj sklonosti za napore i njegovoj istrajnosti: planina je pribežište ovih odlika, ona je izvanredan vaspitač vojnika.